

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันองค์กรต่างๆต้องเผชิญกับภาวะการณที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม คู่แข่ง ฯลฯ ซึ่งมาจากภายใน และภายนอกองค์กร ซึ่งภาวะการณดังกล่าวอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของตัวองค์กรได้ โดยส่วนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบเมื่อองค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงก็คือ ทรัพยากรบุคคล ดังนั้นในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาบุคลากรในองค์กรจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อที่จะได้สามารถเผชิญกับภาวะการณต่างๆ การปรับตัวนี้บุคลากรแต่ละบุคคลจะมีการปรับตัวที่แตกต่างกัน บุคคลที่ปรับตัวได้ไม่ดีก็อาจก่อให้เกิดปัญหา ซึ่งนำไปสู่ภาวะความเครียดในการทำงานได้ ส่วนบุคคลที่สามารถปรับตัวได้ดีก็จะสามารถดำรงชีวิตในการทำงานได้อย่างปกติสุข ทั้งนี้ในการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรในองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ เนื่องจากคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีของบุคลากรในองค์กรจะผลักดันให้บุคคลมีประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ เมื่อบุคลากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีในการทำงานก็ย่อมส่งผลต่อทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน เห็นความสำคัญและคุณค่าของงาน มีความสุขใจ พึงพอใจ อีกทั้งสนุกกับงานที่ทำ และพร้อมจะอุทิศตนเพื่องานด้วยความเต็มใจให้แก่องค์กร

เทศบาลนครเชียงใหม่ ตั้งอยู่ที่ 1 ถนนวังสิงห์คำ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ บริเวณบนฝั่งแม่น้ำปิงด้านทิศตะวันตก เทศบาลนครเชียงใหม่ เดิมเป็นสุขาภิบาลเมืองเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2458 ขึ้นตรงต่อมณฑลพายัพต่อมาเมื่อมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในปีพ.ศ.2475 สภาผู้แทนราษฎรจึงมีมติสมควรจัดตั้งชุมชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นสุขาภิบาลให้มีฐานะเป็น “เทศบาล” เทศบาลนครเชียงใหม่ได้รับฐานะจากสุขาภิบาลเมืองเชียงใหม่ขึ้นเป็น “เทศบาลนครเชียงใหม่” ในปี พ.ศ. 2478 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ตอนที่ 80 ลงวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ.2478 มีพื้นที่รับผิดชอบ 17.50 ตารางกิโลเมตร มีอำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาลพ.ศ.2476ทุกประการ นับเป็นเทศบาลนครแห่งแรกในประเทศไทย มีหน้าที่ความรับผิดชอบหลัก คือ การให้บริการด้านความจำเป็นพื้นฐานแก่ชุมชนและมีความใกล้ชิดกับประชาชนในการให้บริการสาธารณะต่างๆ อีกทั้งยังเป็นองค์กรที่มีหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุขและ

ทำนุบำรุงท้องถิ่นให้แก่ประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยโครงสร้างบุคลากรของเทศบาลนครเชียงใหม่ นั้น ประกอบด้วย ข้าราชการเมือง คือ นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล และข้าราชการประจำ ได้แก่ พนักงานเทศบาลสามัญ ประกอบด้วย พนักงานเทศบาลตามส่วนการบริหารงานของเทศบาลนครเชียงใหม่ พนักงานครูเทศบาล และลูกจ้างประจำ และอัตรากวอดกำลังพนักงานอื่นๆที่มีใช้ข้าราชการประจำ ได้แก่ ลูกจ้างชั่วคราว โดยในการศึกษาครั้งนี้ ทำการศึกษาเฉพาะพนักงานเทศบาลสามัญเนื่องจากถือเป็นข้าราชการประจำที่มีการว่าจ้างในระยะยาว สามารถมีช่วงอายุราชการจนกระทั่งเกษียณอายุราชการ แตกต่างจากข้าราชการเมือง ซึ่งจะมาจาก การเลือกตั้งและแต่งตั้ง ทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหารเท่านั้น โดยการกำหนดนโยบาย ควบคุม และรับผิดชอบการบริหารงานของเทศบาล โดยมีวาระการทำงาน 4 ปี ส่วนลูกจ้างชั่วคราวนั้นมีการกำหนดระยะเวลาการจ้างให้สอดคล้องกับระยะเวลาที่จำเป็นต้องมีผู้ปฏิบัติงานและให้มีภารกิจ ปริมาณงานที่ต้องปฏิบัติต่อเนื่อง โดยระยะเวลาการจ้างต้องไม่เกิน ปีงบประมาณ ซึ่งมีระยะเวลาการทำงานในระยะสั้นกว่าพนักงานเทศบาลสามัญ ซึ่งเป็นข้าราชการประจำ โดยได้มีการแบ่งส่วนการบริหารงานต่างๆที่มีพนักงานเทศบาลสามัญสังกัดอยู่ออกเป็น 9 ส่วน คือ สำนักปลัดเทศบาล สำนักงานคลัง สำนักงานการช่าง สำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กองวิชาการและแผนงาน สำนักการศึกษา กองสวัสดิการสังคม หน่วยงานตรวจสอบภายใน และแขวง (เทศบาลนครเชียงใหม่, 2553:ออนไลน์) ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนบุคลากรพนักงานเทศบาลสามัญในองค์การทั้งสิ้น 492 คน (งานการเจ้าหน้าที่ เทศบาลนครเชียงใหม่, 2553) โดยได้มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบตามตำแหน่งต่างๆไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของเทศบาลนครเชียงใหม่ที่กำหนดไว้ว่า บุคลากรของเทศบาลนครเชียงใหม่ จักต้องรู้หน้าที่ ทำงานเป็นทีม มีความรับผิดชอบ รักองค์กร มีความสุข มีน้ำใจรับใช้ประชาชน

จากการสัมภาษณ์ฝ่ายบริหารที่ทำงานอยู่ในองค์การ กล่าวว่า เนื่องจากภาวะการแข่งขันทางการเมืองที่สูงในช่วงระยะเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมาของเทศบาลนครเชียงใหม่ ทำให้เทศบาลนครเชียงใหม่ซึ่งถือเป็นเทศบาลหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้นำบ่อยครั้ง ได้แก่ ข้าราชการเมือง คือ นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาล ที่ทำหน้าที่ในส่วน of ฝ่ายบริหาร การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อพนักงานเทศบาลสามัญสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ที่ต้องเผชิญกับ ภาวะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวและต้องปรับตัวให้เข้ากับนโยบายการบริหารงานของผู้นำที่มีการเปลี่ยนแปลง การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ทำให้พนักงานเทศบาลสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ปฏิบัติงานในองค์การอย่างไม่ปรกติสุข ก่อให้เกิดความเครียดในบุคลากร

ส่งผลให้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานลดลง และนโยบายของผู้นำขาดความสอดคล้องกับบุคลากรได้ (สุนทร ยามศิริ, 2554: สัมภาษณ์) ทั้งนี้การที่บุคลากรจะสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี เพราะหากพนักงานมีคุณภาพชีวิตที่ดีในการทำงานแล้วย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานสูงสุด ส่งผลต่อการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จด้วย

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการส่งเสริมหรือวางแผนคุณภาพชีวิตการทำงาน และเป็นแนวทางในการวางแผนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานเทศบาลสามัญสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้นการศึกษากฎหมายชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เพื่อสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาองค์กร เสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในการทำงานที่ดียิ่งขึ้น รวมถึงรักษาบุคลากรที่มีคุณค่าให้อยู่กับองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่
2. ทำให้ทราบถึงระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานเทศบาลสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่
3. สามารถนำข้อมูลไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรต่อไป

นิยามศัพท์

คุณภาพชีวิตในการทำงาน หมายถึง การที่บุคคลในองค์กรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุขทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ภายใต้องค์ประกอบและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และมีความมั่นคงในชีวิตการทำงาน ซึ่งเป็นหน้าที่ขององค์กรที่จะต้องดำเนินการให้แก่องค์ประกอบเหล่านั้น และการที่พนักงานมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีแล้ว ย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้แก่องค์กรไปจนถึงชีวิตส่วนตัวของพนักงาน โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน ได้แก่ ปัจจัยด้านร่างกาย ปัจจัยด้านจิตใจ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพทางสังคม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านจิตวิญญาณ และปัจจัยด้านความมั่นคงในชีวิต

พนักงานเทศบาลสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ หมายถึง ข้าราชการประจำ อันได้แก่ พนักงานเทศบาลสามัญ ซึ่งได้รับการบรรจุและแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติงานในสำนักงานและส่วนงานต่างๆ ทั้ง 9 ส่วนของเทศบาลนครเชียงใหม่ ประกอบด้วย สำนักปลัดเทศบาล สำนักงานคลัง สำนักงานการช่าง สำนักงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กองวิชาการและแผนงาน สำนักงานการศึกษา กองสวัสดิการสังคม หน่วยงานตรวจสอบภายใน และแขวง

เทศบาลนครเชียงใหม่ หมายถึง เทศบาลนคร จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่ โดยจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 โดยมีท้องถิ่นชุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 50,000 คน ขึ้นไป